Dr. M. GASTER — FOLCLORIST

J. BYCK

La Londra a fost comemorată figura marelui învăţat dr. M. Gaster, de la naşterea căruia s-a împlinit un secol. Cu toate că şi-a petrecut cea mai mare parte a vieţii în Anglia, studiul manifestărilor culturale ale ţării sale de origine, Romînia, ocupă în opera lui un loc precumpănitor.

Dr. M. Gaster a îmbrăţişat cu aceeaşi căldură studiul literaturii şi al limbii romîne, dînd la iveală lucrări de mare importanţă şi considerate şi astăzi ca fundamentale. De la dînsul ne-a rămas una dintre cele dintîi expuneri integrale ale istoriei literaturii romîne (1898-1901); el a elaborat cea dintîi — şi multă vreme singura — lucrare de sinteză privitoare la literatura populară scrisă şi orală (1883) şi a alcătuit cea mai desăvîrşită crestomatie a literaturii romîne, cu texte din secolul al XVI-lea pînă în al XIX-lea (1891), operă preţuită de filologi, de istoricii literari, ca şi de lingvişti.

Domeniul în care a strălucit activitatea d-rului M. Gaster a fost folclorul. In această direcţie şi-a îndreptat el cele dintîi preocupări ştiinţifice şi, pînă a se fi stins din viaţă, tot folclorului i-a acordat cea mai mare preferinţă. Pasiunea pentru studiul folclorului l-a cucerit pe dr. M. Gaster în epoca celei mai intense dezvoltări a acestei discipline la noi, epocă în care apar lucrările lui B. P. Hasdeu, A. I. Odobescu, G. Dem. Teodorescu, Lazăr Şăineanu, S. Fl. Marian, culegerile lui P. Ispirescu şi N D. Popescu, şi în care geniul popular se oglindeşte puternic în creaţiile marilor scriitori, în ale lui M Eminescu, ale lui I. Creangă, ale lui G. Coşbuc.

E ştiut că unul din mobilele strînsei prietenii dintre M. Eminescu şi dr. M. Gaster a fost dragostea comună pentru vechile manifestări de cultură romînească, în special pentru creaţiile literare populare. Aceeaşi dragoste l-a apropiat de dr. M. Gaster pe I. Creangă. Printre scrisorile rămase de la acesta din urmă se află una elocventă în acest sens, adresată lui I. Slavici (datată: Iaşi, 8 februarie 1882), scrisoare care se încheie astfel:

« Vă salut cu dragă inimă ! Salutări şi sărutări din parte-mi d-lor Eminescu, Nica, Gaster, etc., etc. »

M. Eminescu, I. Creangă şi dr. M. Gaster se întîlneau la şedinţele « Junimii », mutate în Bucureşti. Acolo, M. Eminescu şi I. Creangă îşi citeau poeziile şi povestirile, iar dr. M. Gaster, — « unul Gaster din Breslau », cum îi scria T. Maiorescu lui N. Gane, — vorbea « despre poveştile noastre comparate cu cele indice şi talmudice ».

Intr-adevăr, dr. M. Gaster se întorsese în ţară, după ce studiase la Breslau şi la Leipzig teologia, filologia şi lingvistica şi împărtăşea pe toate căile bogatele sale cunoştinţe în materie de folclor comparat. Printre primele sale articole, se remarcă acela publicat în *Columna lui Traian* a lui B. P. Hasdeu (1877), ca o precizare a celor scrise de P. Ispirescu privind alăturarea basmelor romîneşti de cele franceze. Dr. M. Gaster punea în evidenţă originea comună a basmelor popoarelor Europei şi chiar a celor din Asia şi sublinia necesitatea întinderii comparaţiei asupra tuturora. De atunci legăturile dintre Dr. M. Gaster şi P. Ispirescu s-au intensificat. Tînărul savant l-a stimulat pe Ispirescu în opera de culegere a folclorului, arătîndu-se entuziasmat de publicaţiile sale.

« E de prisos — scria dr. M. Gaster într-o recenzie din 1883 a « Basmelor » lui P. Ispirescu — a mai vorbi de farmecul limbii, de frumuseţea imaginilor, de fantezia bogată şi de caracterul naiv popular al acestor basme, deoarece sînt aşa de bine cunoscute ca inerente producţiunilor poporului romîn, atît de exact conservate de d. Ispirescu. Şi tocmai asta constituie în mare parte valoarea nepreţuită a acestei colecţiuni. Intr-adevăr, toţi acei care se interesează de literatura populară romînă, de limba adevărată romînă, de literatura comparativă trebuie să-i mulţumească d-lui Ispirescu pentru această frumoasă colecţiune. »

Studiile şi textele de literatură populară publicate de dr. M. Gaster în curs de 60 de ani sînt numeroase şi risipite în cărţi şi publicaţii periodice din mai toate centrele de cultură europeană.

https://biblioteca-digitala.ro

Printre acestea locul de frunte îl ocupă clasica lucrare *Literatura populară romînă*, apărută la Bucureşti în 1883.

Scrierea aceasta are mai întîi meritul de a fi pus în discuţie locul pe care îl ocupă poporul nostru printre celelalte popoare de cultură ale lumii:

« Cartea aceasta, la care am lucrat în curs de mai mulţi ani, atît aci cît şi în străinătate, are ca scop principal modificarea opiniunii generale în favoarea noastră, despre starea culturală a poporului romîn, adică de a arăta că poporul nostru stă pe aceeaşi înălţime a culturii pe care stau celelalte popoare ale occidentului.

« Poporul romîn nu s-a izolat de orice contact cu celelalte popoare şi nu s-a hrănit în cursul secolelor cu firimituri căzute de pe masa antichităţii clasice. Dimpotrivă, vedem poporul romîn într-o veşnică mişcare, dezvoltînd o energie intelectuală proprie tuturor popoarelor pline de viaţă şi de viitor. Poporul romîn a şezut la aceeaşi masă, deopotrivă cu toate celelalte popoare moderne, s-a hrănit cu acelaşi nutriment, s-a adăpat dintr-acelaşi izvor şi «literatura populară romînă» formează o verigă în lanţul de aur ce leagă popoarele între dînsele. »

Un alt mare merit al lucrării d-rului M. Gaster e acela de a fi strîns pentru prima oară laolaltă datele privitoare la întreaga literatură populară şi de a-i fi urmărit izvoarele, scotocind literatura celorlalte popoare. Lucrul nu a fost de loc uşor, cu atît mai mult cu cît autorul a avut de cercetat un material considerabil, inedit sau greu accesibil.

Savantul recunoaşte că a avut serioase dificultăţi în ceea ce priveşte clasificarea materialului studiat şi că, deşi s-a oprit la o clasificare întemeiată pe anumite criterii, aceasta « are defectul că face să se crează într-un scop anume ce-l arată numele dat unei clase, pe cînd caracterul general al literaturii populare este lipsa de orice scop pronunţat sau măcar preconceput ».

Potrivit cu clasificarea d-rului M. Gaster se disting în literatura populară trei categorii de producţii: literatura religioasă, literatura etică şi literatura estetică (romantică). Luînd cuvîntul « religios » în cel mai larg sens, literatura religioasă cuprinde: legende, apocrife, poveşti, colinde, cîntece de stea, descîntece şi basme, — « fiind acestea tot aşa de crezute ca şi legendele sfinţilor »; legate de credinţele oamenilor sînt şi cărţile de visuri, de noroc, gromovnice, trepetnice, zodiare. Literatura etică, aflată în proverbe, zicale şi fabule, oglindeşte ideile poporului asupra binelui şi răului; iar literatura estetică sau romantică îmbrăţişează cărţi ca: Alexandria, Ghenoveva, Halima, Til-Buhoglindă.

Precum se vede, în cercetarea d-rului M. Gaster intră atît producţiile populare scrise, cît si cele orale, dar dintre acestea din urmă lipseşte una dintre cele mai de preţ categorii: poezia lirică. Stăpînit de preocupări istorice literare, autorul a desprins din sfera studiului său cîntecele lirice, doinele, horele, care « pot fi cercetate numai dintr-un punct de vedere estetic », şi a dat atenţie numai genului epic şi celui dramatic, în care documentarul joacă un rol precumpănitor, fără, totuşi, să neglijeze analiza frumosului.

Dragostea pentru creaţiile populare l-a îndreptat pe dr. M. Gaster spre studiul operei lui Anton Pann. In scrierile acestuia, învăţatul nostru descoperă exemple de înţelepciune adîncă, manifestări ale unui umor sănătos şi minunate pagini de « limbă simplă, curată, curgătoare, fără multe meşteşuguri », caracteristice poporului. Către sfîrşitul vieţii, dr. M. Gaster a ţinut să-şi arate admiraţia faţă de bogata operă a lui Anton Pann, dînd la iveală măcar o parte dintr-însa. Din nefericire pentru dînsul ca şi pentru noi, nu s-a aflat omul care să-l ajute în acestă manifestare de pietate. Orb cum era de multă vreme, dr. M. Gaster nu a fost în măsură să ridice ediţia lui Anton Pann (1936) la înălţimea bunelor sale intenţii şi astfel am rămas văduviţi de cea mai competentă editare la care ne puteam aştepta.

Mai norocoşi ne socotim în legătură cu o altă întreprindere legată de folclorul nostru, realizată de data asta în Anglia.

In 1915, Societatea de folclor de la Londra a tipărit o bogată culegere de legende romîneşti privitoare la păsări şi animale, traduse de dr. M. Gaster: *Rumanian bird and beast stories.*

In primii ani de după cel dintîi război mondial, dr. M. Gaster a publicat în traducere engleză o culegere de basme şi legende romîneşti: *Children's stories from rumanian legends and fairy tales.* Apărută la Londra în editura Raphael Tuck, cu ilustraţii de C. E. Brock, eleganta carte aproape ignorată la noi, s-a bucurat de o largă răspîndire peste hotare, făcînd cunoscute comorile folclorului romînesc.

Prin aceste cărţi, dr. M. Gaster a ilustrat încă o dată valabilitatea concepţiei sale despre vasta comunitate care uneşte popoarele cele mai depărtate, comunitate de gîndire oglindită în producţiile literare folclorice. Totodată, a dat la iveală ceea ce e particular folclorului romînesc, ceea ce face dintr-însul piatra preţioasă care «răsfrînge în mii de culori variate lumina geniului poetic al poporului romîn».

https://biblioteca-digitala.ro

Dr. M. Gaster a trăit şi a murit departe de ţara lui natală. Victimă a unui regim reacţionar care nu vedea cu ochi buni nici convingerile lui politice progresiste, nici concepţiile lui ştiinţifice, el a fost obligat să se expatrieze, dar nu a putut fi obligat să renunţe la credinţele sale. Creîndu-şi o a doua patrie din ţara care l-a îmbrăţişat cu atîta căldură, el a continuat să iubească poporul romîn, literatura şi arta lui, limba şi cîntecele lui. Din dragostea aceasta au izvorît valoroasele lui lucrări, care au deschis drumuri noi şi au ridicat ştiinţa romînească pe o treaptă foarte înaltă. La această dragoste oamenii noştri de ştiinţă au răspuns cu sentimentul de recunoştinţă datorat precursorului şi vor continua să răspundă prin grija ce o vor purta înfloririi disciplinei pe care dr. M. Gaster a slujit-o cu pasiune.

ФОЛЬКЛОРИСТ Д-Р М. ГАСТЕР

17 сентября 1956 года исполнилось 100 лет со дня рождения д-ра М. Гастера. М. Гастер родился в Бухаресте, учился в школах своего родного города, а затем продолжал учебу в Германии, где в 1877 году получил докторский диплом в лейпцигском университете. Д-р М. Гастер проявил себя хорошо одаренным научным деятелем; он опубликовал несколько очень ценных научных работ. В 1895 году реакционное правительство того времени нашло нужным выслать его из страны за его научные и политические взгляды и таким образом румынскому ученому пришлось поселиться в Лондоне, где ему удалось создать себе благоприятные условия для работы. Д-р Гастер с одинаковой любовью к языку и культурному достоянию родной страны продолжал свои научные исследования. Он неустанно работал до самой своей смерти (в 1938 г.) и был удостоен чести быть председателем известного общества «Инглиш Фольклор Сосаити» и вице-председателем не менее известного общества «Ройэл эшиетик сосаити».

Д-р М. Гастер с одинаковым интересом занимался изучением румынского языка и словесности и большинство его работ посвящено румынскому фольклору, особенно народным печатным изданиям. От него нам осталось несколько фундаментальных трудов: одно из первых полных изложении по истории румынской литературы (1898—1901 гг), первая обобщающая работа об устной и письменной народной словесности (1883 г.), прекрасная хрестоматия румынской литературы с текстами XVI—XIX вв. (1891 г.) и многочисленные труды по сравнительному фольклору.

Желая познакомить заграницу с сокровищами румынской народной словесности, Д-р астер опубликовал в английском переводе два сборника сказок и легенд «Румениэн берд анд бист сторис» (Румынские сказки о птицах и животных) (Лондон 1915 г.) и «Чилдрен сторис фром румениэн ледженс» (Детские сказки из румынских глеенд).

Dr. M. GASTER AS FOLKLORIST

On September the 17th, 1956, 100 years have elapsed from the date of Dr. M. Gaster's birth. Born in Bucharest, M. Gaster studied at the Lyceum of his native town and then attended the University courses of the Leipzig University, Germany, where he obtained his doctor's degree in 1877. On returning to his country, Dr. Gaster manifested himself as an eminent scholar publishing several works of outstanding value. A reactionary government in 1895, thought fit to have him expelled from his country for his scientific and political views; he thereupon was forced to take his residence in London. In this city, Dr. Gaster found favorable conditions of work, enabling him to pursue his research work on the Roumanian language and the cultural manifestations of his native country, with unrelenting devotion.

He continued his intense activity up to 1938, the year of his death, and had the honour of being chosen President of the famous English Folklore Society and Vice President of the equally highly reputed „Royal Asiatic Society".

https://biblioteca-digitala.ro

Dr. Gaster was a keen student both of the Roumanian language and Roumanian literature, most of his works dealing with Roumanian folklore. He is the author of a number of fundamental studies such as: the first comprehensive survey of the history of Roumanian literature (1898—1901), the first work of synthesis on oral and written folk-literature (1883), the most consummate chrestomathy of Roumanian literature, including texts ranging from the XVIth to the XIXth century (1891) as well as a large number of studies on comparative folklore.

Eager to make the treasures of Roumanian literature known abroad, Dr. M. Gaster published an English translation of two large collections of fairy-tales and legends: Roumanian bird and beast stories (London 1915) and Children's stories from Roumanian legends and fairy tales (London f.d.)

https://biblioteca-digitala.ro